DG--MV10000

1 Giriş

Kullanacağınız bilgisayarın markası Data General ve Beytepe'de kurulu modeli MV10000'dir. Kullanıcılar bir konsol (klavye ve televizyon benzeri ekran) aracılığıyla dizge ile iletişimi kurarlar. İşletim dizgesi AOS/VS (Advanced Operating System with Virtual Storage)'dir. İletişim kullanıcı kodu (username) ve anahtar sözcük (password) çiftinin girilmesi ile başlatılır.

) (NEW LINE tuşu)'na basıldığı anda ekranda

```
AOS/VS n / EXEC  n  tarih  saat  konsol-no
USERNAME:
```

yazısı görünür. Kullanaca kodu yazılarak NEW LINE tuşuna basılması beklenir.

```
BIL99909.99 )
PASSWORD:
```

Anahtar sözcük yazılarak NEW LINE tuşuna basılacaktır. Ancak anahtar sözcük yazılırken kullanıcıya ekranda yansıtılmaz.

Kullanıcı kodu ve anahtar sözcük doğru verilmişse dizge CLI (Command Line Interpreter) adı verilen bir programı çalıştırır. CLI, 80'in üzerinde komut ve makroya sahip bir hazır yazılımdır. CLI komutlarının kullanılabileceğini gösteren hazır işareti, satırın sol başında bir sağ parantezdir.

```
)_
```

Çalışma bittiği zaman terminali kapatmadan önce CLI'ın BYE komutu girilmelidir.

```
) BYE )
```

1.1. Denetim Karakterleri

Denetim (CTRL) tuşu ikinci bir SHIFT tuşu gibi kullanılarak klavyedeki tuşların üçüncü görevi yüklenmesi sağlanmıştır. Örneğin yalnız A tuşuna basılmışsa alınacak bilgi a olarak, SHIFT tuşuna basılı iken A'ya basılmışsa bilgi A olarak, CTRL tuşuna basılı iken A'ya basılmışsa denetim karakteri (CTRL-A) olarak değerlendirilecektir.

CTRL-A	önceki komutun tekrar ekrana yazılmasını sağlar.
CTRL-F	imleci bir sözcük ileriye götürür.
CTRL-B	imleci bir sözcük geriye götürür.
→ tuşu	imleci bir karakter sağa götürür. (CTRL-X)
← tuşu	imleci bir karakter sola götürür. (CTRL-Y)
CTRL-E	yeni karakter(ler) eklemeyi başlatır ya da bitirir.
DEL tuşu	önceki karakteri siler.
CTRL-S	gösterimi (CTRL-Q girilene kadar) dondurur.
CTRL-Q	CTRL-S ile dondurulan gösterimi sürdürür.

CTRL-C CTRL-A uygulunmakta olan CLI komutunu keser.
CTRL-C CTRL-B uygulanmakta olan programı keser.

2. CLI Komutları

Bu bölümde sıkça kullanılan birkaç CLI komutu tanıtılacaktır. Geri kalan komutlar ve burada verilen komutların diğer özellikleri "Command Line Interpreter (CLI) User's Manual" kitabından ya da HELP komutu aracılığı ile bilgisayardan öğrenilebilir.

CLI komutlarına, komutun tanınmasına yetebilecek uzunlukta kısaltmalarla yazılıp uygulatılabilirler. Aşağıda açıklanan komutların örnekleri geçerli kısaltmalar yapılarak verilmiştir. Örneğin TYPE yerine TY yazılarak da aynı komut çalıştırılabilir.

2.1. Komut Anahtarları

Komutların yanına komuta özgü bir ya da birkaç anahtar eklenerek komutun çalışma biçimi değiştirilebilir. Anahtarlar komutun yanına herbiri bir / işareti ile başlayarak yazılır. Örneğin DELETE komutu anahtarsız yazılırsa istenen kütük silinecek ve hazır işareti) görünecektir.

```
) DEL ORNEK5 ↵
) _
```

Aynı komut C ve V anahtarları ile uygulatılırsa silinmek istenen kütük ya da kütükler için ilgili kütüğün silinip silinmeyeceği sorulacak (Confirm), verilen yanıta göre (Evet için Y ↵ hayır için ↵ ya da N ↵) davranılacak, silme işleminin sonucu (Verify) kütük silindi ya da silinmedi biçiminde bildirilecektir.

```
) DEL/C/V ORNEK5 ↵
```

yanıt

```
=ORNEK5? Y ↵
DELETED ORNEK5
```

2.2. Bazı CLI Komutları

FILESTATUS
Kütük adları ve bazı bilgilerini ekranda listeler.

Yazılışı: FILESTATUS
ya da FILESTATUS <kütük-adı> <kütük-adı> ...

Örnek:

```
) FILES/AS/S ↵
```

Burada anahtarlar;

AS(ASSORTMENT): kütük adları ile birlikte, kütük türü, yaratıldığı tarih, saat ve kütük boyunu da görüntüler.
S(SORT): kütük adlarını alfabetik sıraya sokarak görüntüler.

yanıt

DIRECTORY :UDD:BIL99909.99 ⟵ Bulunulan directory (klavuz)

BILGI	UDF	21-APR-86	10:40:14	218
LISTE	UDF	14-APR-86	18:16:21	512
ORNEK1	TXT	18-JUL-86	13:57:12	3381
kütük-adları	k.türü	yaratıldığı tarih	saat	kütük-boyu(karakter)

TYPE
İstenen kütüğün içeriğini ekrana listeler.

Yazılışı: TYPE <kütük-adı>

Örnek:

) TY ORNEK1 ↵

yanıt

BU SATIRLAR SED
PROGRAM EDITORU
ILE YARATILMIŞTIR.

DELETE
Diskte önceden yaratılmış kütüklerden istenileni siler.

Yazılışı: DELETE <kütük-adı> <kütük-adı> ...

Örnek:

) DEL/V LISTE ↵

yanıt

DELETED LISTE

RENAME
Bir kütüğün adını değiştirir.

Yazılışı: RENAME <eski-kütük-adı> <yeni-kütük-adı>

Örnek:

) REN BILGI VERI ↵

COPY
Bir kütüğün kopyasını üretir.

---

yazılışı: COPY <kopyaya verilecek> <kopyası çıkarılacak>
kütük-adı kütük-adı

Örnek:

) COPY PROG1 ORNEK1 ↵

QPRINT
İstenen kütüğün içeriğini kağıt üzerine listeler.

Yazılışı: QPRINT <kütük-adı> <kütük-adı> ...

Örnek

) QPR ORNEK1 ↵

yanıt

QUEUED, SEQ = 92

HELP
CLI komutlar listesinin ya da istenen komutun kullanımına ilişkin açıklamaları ekrandan gösterir.

Yazılışı: HELP
ya da HELP <komut-adı>

Örnekler:

) HELP ↵ (CLI komut yapısına ilişkin açıklamalar)
) HELP *COMMANDS ↵ (CLI komut adlarının tam bir listesi)
) HELP DELETE ↵ (DELETE komutunun açıklama ve örnekleri)
) HELP/V DELETE ↵ (DELETE komutunun ayrıntılı açıklaması)

HELP *COMMANDS komutu ile bilgisayardan görülebilecek CLI komutlarının listesi Ek-A'da verilmiştir..

3. SED Düzenleyicisi ile Kütük Hazırlama

Bu kesimde SED düzenleyicisi ile bir program kütüğünün oluşturulması ve değiştirilmesi özetlenmiştir. Komutlar tanıtılırken PROG1 adı verilen bir kütük üzerinde çalışılacaktır.

SED'i çalıştırmak için,

```
) SED  <kütük-adı> ↵
) SED  PROG1 ↵
```

yazılır. PROG1 adlı kütük bilgisayarda yoksa bu kütüğün yaratılmak istenip istenmediği sorusu yanıtlanmalıdır.

```
SED Rev n Input file-PROG1
Do you want PROG1 to be created?  Y ↵
```

Evet (Yes) ile PROG1'in yeni yaratılacağı bildirilmişse ekranın en üst satırları SED komutlarının yazılacağı komut alanı için, geri kalan satırlar kütüğü görüntülemek için boşaltılacaktır.

```
view
*_                                                    page 1 line 1
```

SED'in komut satırı ekranın en üstündeki * (asterisk) bulunan satırdır. *'ın sağında bulunan imleç (cursor) SED komutlarından birinin yazılabileceğini gösterir.

```
) SED PROG1 ↵
```

yazıldığında PROG1 kütüğü daha önce yaratılmışsa bu kütüğün ilk satırları, üzerinde değişiklik yapılmak üzere ekrana yazılacaktır.

3.1. SED Komutları

SED komutları bir işlev (function) tuşuna basılarak ya da komut satırına yazıldıktan sonra NEW LINE (↵) tuşuna basılarak çalıştırılır. CLI komutlarında olduğu gibi SED komutları da kısaltılarak kullanılabilir.

APPEND

Yeni bir kütük yaratmak ya da var olan kütüğün sonuna yeni satırlar eklemek üzere kullanılır.

Yeni bir kütük yaratılıyorsa bu komut girildiğinde komut satırının altındaki satırın sol başına bir satır numarası 1 yazılır ve imleç (cursor) bu satırın ilk yazma konumuna gelir. Her satır yazıldıktan sonra NEW LINE tuşuna basılarak yeni satırlar eklenebilir.

İmleç, komut satırı altındaki satırlar (kütük satırları) üzerinde bulunduğu sürece yeni satırlar girilebilir ve bu satırlar üzerinde değişiklikler yapılabilir. İmleç ESC tuşuna basılarak komut satırı-

na götürülmedikçe hiçbir SED komutu yazılıp çalıştırılamaz.

Her satır yazıldıktan ya da değiştirildikten sonra NEW LINE tuşuna basılmalıdır. Aşağıdaki satırlar, hataları daha sonra SED komutları ve kontrol karakterleri ile düzeltilmek üzere yazılmıştır.

```
view
*AP ↵                                                    Page 1 Line 6
1        5 READ(*,*,END=20) A,B,C ↵
2          ABC=(A*B)**(1./3.) ↵
3          WRITE(*,10)A,B,C,ABC ↵
4       10 FORUMAT(1X,3F6.2,' CARPIMIN KUPKOKU = ',F8.2,//) ↵
5       20 STOP ↵
6          END ↵
7   _
```

Komut satırına dönmek için ESC tuşuna basılır. ESC tuşuna basılmadan önce yazılan son satırı kaybetmemek için NEW LINE tuşuna basılacağı unutulmamalıdır.

İmleç komut satırında iken kütük satırlarından o anda bulunulan satır (6. satır) diğerlerinden daha parlak gösterilmiştir.

POSITION
O anda bulunulan satırı değiştirir.

Komut satırına POSITION satır-numarası yazılarak ilgili satır-numarası bulunulan satır yapılabilir.

Örnekler:

```
*POS  3 ↵          (bulunulan satırı 3. satır yapar.)
*POS  LAST ↵       (bulunulan satırı son satır yapar.)
```

Yukarı ok (↑) ve aşağı ok (↓) tuşları ile bulunulan satır yukarı ve aşağı doğru tek tek değiştirilebilir.

MODIFY
Kütük satırlarını değiştirmek için kullanılır.

Komut satırına MODIFY satır-numarası yazılarak imleç değişiklik yapılacak satıra taşınmalıdır.

```
*MOD  2 ↵
```

komutu, imleci komut satırından 2. satırın ilk karekterine getirir. Sağa (→) ve sola (←) ok tuşları ile bu satırda istenen noktaya gidilerek 1.1.'de verilen denetim karakterleri yardımı ile değiştirme işlemi yapılır. Örneğin CTRL-E imlecin bulunduğu konumdan önce bir ya da daha çok karakter ekleme, ikinci bir CTRL-E ile ekleme işlemine son verme ya da DEL tuşu ile imleçten önceki bir karakteri silme işlemi gerçekleştirilebilir.

Değişiklik yapılan her satır NEW LINE tuşuna basılarak kalıcı hale getirilmek zorundadır. Aşağı ve yukarı ok tuşları da aynı amaçla kullanılabilir. Komut satırına dönmek istendiğinide (herhangi bir SED komutu yazılacağı zaman) ESC tuşuna basılmalıdır.

Örnekler:

```
*MOD ↵          (imleci bulunulan satıra götürür.)
*MOD 56 ↵       (imleci 56. satıra götürür.)
```

PROG1 kütüğünde 2. ve 4. satırlardaki düzeltme işlemi;

```
*MOD 2 ↵        komutu ile imleç 2. satıra götürülür.

2       ABC=(A*B)**(1./3.)
```

Sağa ok tuşu kullanılarak) karakterine gelinir, CTRL-E ile yeni karakter(ler) ekleneceği belirtilir, *C yazılır, CTRL-E ile eklemeye son verilir ve NEW LINE tuşuna basılır.

```
2       ABC=(A*B*C)**(1./3.)
```

Aşağı ok (↓) tuşu ile 4. satıra gelinir,

```
4     10 FORUMAT(1X,3F6.2,' CARPIMIN KUPKOKU = ',F8.2,//)
```

sağa ok tuşu ile M harfi üzerine gelinir, DEL tuşuna basılarak U harfi silinir sonra NEW LINE tuşuna basılır. Başka bir SED komutu girilmek üzere ESC tuşuna basılır.

INSERT
Kütüğe yeni satırlar ekler.

Bu komut, belirtilen numaralı satırdan önce yeni satır(lar) eklemek için kullanılır.

```
*IN 56 ↵
```

komutu, 55. ve 56. satırlar arasına yeni satırlar eklemek üzere imleci eklenecek satırın yazılacağı noktaya getirir. İstenen satır yazılarak NEW LINE tuşuna basılır. Satır ekleme işlemi ESC tuşu ile sona erdirilir.

Örnek :

```
*IN  5 ↵                                              page 1 line 5
1       5 READ(*,*,END=20) A,B,C
2         ABC=(A*B*C)**(1./3.)
3         WRITE(*,10) A,B,C,ABC
4      10 FORMAT(1X,3F6.2,' CARPIMIN KUPKOKU = ',F8.2,//)
5  _

*      20 STOP
*         END
```

```
        GO TO 5 ↵
```

yazılarak NEW LINE tuşuna basılır. ESC tuşu ile eklemeye son verildiğinde ekranda aşagıdaki görünüm oluşacaktır.

```
*_                                                    page 1 line 6
1      5 READ(*,*,END=20) A,B,C
2        ABC=(A*B*C)**(1./3.)
3        WRITE(*,10) A,B,C,ABC
4     10 FORMAT(1X,3F6.2,' CARPIMIN KUPKOKU = ',F8.2,//)
5        GO TO 5
6     20 STOP
7        END
```

DELETE
Kütükten satır(lar) siler.

Bu komut, yanında belirtilen numaralı satırı ya da verilen iki numara arasındaki satırları siler ve geri kalan satırları yeniden numaralar.

Örnekler :

```
*DEL  125 ↵        (125. satırı siler.)
*DEL  16 20 ↵      (16. satırdan 20. satıra kadar 5 satır siler.)
```

BYE
SED ile çalışmayı sona erdirir.

Yazma ve düzeltme işlemleri bittiğinde BYE komutu ile SED'den çıkılır ve CLI'a dönülür.

```
*BY ↵
```

komutu girildiğinde yeni yaratılmış bir kütük söz konusu ise bu kütük kapatılarak diskte saklanacaktır. İlgili kütük daha önce yaratılmış ve üzerinde değişiklik yapılmak için çağırılmış ise yapılan değişikliklerden önceki (orijinal) kütügün ayrıca saklanıp saklanmayacağı sorulur,

```
*BY ↵
Do you want to save the orijinal file as a backup file?
```

yanıt N ↵ ya da ↵ ise saklanmaz, Y ↵ ise eski durum, kütük-adı.BU adı ile ayrıca saklanacaktır.

SED'in öteki komutları yazılışları ve işlevleri ile aşağıda sıralanmıştır.

LIST [aralık] (İstenen aralıktaki satırları ekrana listeler.)

VIEW (Bulunulan satırın çevresindeki -üstünde 10, altında 10- satırı ekrana listeler.)